

Ladik Katalin közreadja

Az üvegezőnő

Részlet a készülő regényből

Élet és Irodalom szerkesztősége, Budapest

Tisztelt Szerkesztőnő!

Elnézést a zavarásért, de olyan jellegű gondjaim vannak, amelyekkel egyedül Önhöz merek fordulni abban a reményben, hogy útmutatásaival, élettapasztalatával segít megoldani megoldhatatlannak látszó problémámat. Bevallom, nem önszántamból írok Önnek, hanem a szomszédasszony rábeszélésére, aki egyébként szülővárosomban, Újvidéken (Novi Sad, Jugoszlávia) egy hetilapnál az asztrológiai rovatot vezeti. Neki beszéltem el élményeimet, amelyek már elviselhetetlenül gyötörnek évek óta, de amelyekről eddig nem mertem senkinek sem szólni, mert attól félttem, örültek, vagy megszállottnak hittek volna.

Üvegező és képergetező vagyok, és mint levelemből kiderült, nem kenyerem az írás, de mielőtt elkezdeném élménybeszámolómat, tudnom kell, hogy Önnek ez az igazi neve, vagy csak álnevet visel?

Őn persze nem tudhatja, milyen zavarban vagyok, amióta megtudtam, hogy Ön is az én nevemet viseli! Ne haragudjon, kedves asszonyom, nem volt szándékomban megsérteni, de engem is Ladik Katalinnak hívnak, örvenként éves vagyok, és Újvidéken élek. Körülbelül öt évvel ezelőtt megtudtam, hogy ebben a városban él egy nő, aki az én nevemet viseli. Azóta megváltozott az életem, időnként rémálommá kezd válni.

Megvallom, életemben néhány levélen kívül nem írtam semmit, de három hónappal ezelőtt megjelent nekem a Szűz, és sok verejtékes és álmatlan éjszaka után megértettem üzenetét: fel kell tárnom titkomat és meg kell írnom vallomásomat. Igyekszem hát minél hitelesebben leírni azokat a különös eseményeket, amelyek velem történtek. Bármennyire is gyötrelmes tevékenység ez számomra, valami módon mégis úgy érzem, megtisztulok általa. Olyan méregnek érzem az írást, amelytől elégek, de az a kevés, ami megmarad belőlem, tisztábban él tovább. Ön biztosan jobban tudja, milyen érzés ez, de én megijedtem tőle... már nem tudom, mitől félek jobban: az élettől, vagy az írástól.

Öt évvel ezelőtt kezdődött, valahogy így: az új postás olyan leveleket és számlákat kezdett nekem kikézbesíteni, amelyek a nevemre szóltak ugyan, de más volt a címzés. Visszavittem a leveleket a postahivatalba, és sok időmbe és magyarázkodásba került a számlák elutasítása. A postahivatal vonakodva ugyan, de elismerte, hogy az ő hibájukból származik a zűrzavar. Ennek ellenére, a levelek téves kézbesítése folytatódott. A leveleket megtartottam. A késleltetéssel akartam egy kis kárörömöt szerezni. Sok levelet kapott névrokonom. Néhány hónap alatt rengeteg levél gyűlt össze. Büntudatom volt, és meg akartam szabadulni a levelektől... de akkor jött a betegség. Betegségem ötödik napján, amikor a magas láztól legyengülten megbotlottam a kartondobozban, amelyikben a leveleket gyűjtöttem, elhatároztam, hogy írok képergetező és üvegező barátomnak

Szabadkára, tudakozódjon névrokonom felől és írja meg nekem, mit tudott meg róla.

Nemsokára meg is érkezett a nem éppen rövid válasz. Mellékelten küldöm Matkovics üvegező barátom levelét:

A HETVENES ÉVEKBEN VEZETETT NAPLÓM SZEMÉLYISÉGEI

A tizenkettes számú személyiség

SZERETI A MŰVÉSZETET
A SMINKET
AZ EZÜST BICIKLIT
RÉGI ISMERŐSÜK VAGYUNK
EGYSZER SZABADKÁN A VÁROSHÁZA
ELŐTT TALÁLKOZTAM VELE
Ő FELKIÁLTOTT
MICSODA MEGLEPETÉS
GYERE IGYUNK MEG EGY TEÁT
ERRE ÉN
BIZISTEN DÖGÖS CSAJ VAGY HALLOD-E
PEDIG TUDTAM
HOGY SZOKNYÁJA ALATT
KIS PIROS BULDÓZERT REJTEGET

Mihelyt berobbant a tavasz, és kivirágoztak a vadgesztenyék, magára öltötte forrónadrágocskáját, levetette melltaratóját, megfésülködött mindkét fésűjével, azzal, amellyel arcának északi és azzal is, amellyel déli oldalát fésüli. (A Duna folyásának itt nagy szerepe volt.) A férfiak sóhajtozni kezdtek utána, menet közben elrakosgatták kemény szerszámaikat, és a pillanatszülte ábrándjaiktól úzve szinte betegen azonosíthatatlan származású, gyanús nőszemélyekkel sötét lakásokba siettek.

Néha epésen és gyorsan, máskor bársonyos hangon és hízogón beszélt. A trillázó női hangok széles skálájával rendelkezett, amelyekkel madarakat, gyermekjátékokat és egyéb tollas háziállatokat hívogatott. A hetvenes években az újságok arról írtak, miként járta be ezüstbiciklijével a síkság északi városait, arról, hogy jó néhány érthetetlen költői nyelven beszél, tükör előtt tartva olvas könyvet és saját haján hegedül egy vonóval.

– Szeretem a művészetet, szeretem a sminket, szeretem a férfiakat – mondta egy ünnepi alkalommal.

Március volt akkor, a növényzet kitoróben volt a talaj deres mellkasából. Egész délelőtt fényképezkedtünk, és olyan helyeket kerestünk fel, ahová csak nyáron szokás járni, de nem restelltük magunkat. Azon a napon jó nap-éjgyenlőségi szél fújt, és én akkor kezdtem el gyanakodni, hogy valamit rejteget a szoknyája alatt, de ezt az érzést elfojtottam magamban, talán a tavaszi nap szépsége és szemérmessége miatt, vagy abbéli óhajom miatt, hogy a

rossz nyelveknek ne adjunk alkalmat a szóbeszédre. Csak ennyit mondtam: „Verseid szavaiban és hajában botladoztam”, majd egy idő múlva hozzátettem: „Hamvainkra nem jácintot, hanem gyöngyvirágot szórnak majd.”

Múltak a napok, múlt az idő, a város felett évszakok változtak, melyekhez ő ügyesen alkalmazkodott. Továbbra is keríngtek a nagy titkáról szóló történetek. Otthon különféle célra használható varrógépe volt, elemre működő ventilátora és kétliteres szódásüvege. Hat macskája volt. Hegyi füveket és önnön haját szárította, hanglemezeket gyűjtött, és Bayer aszpirint szedett. Mindenről, amit átélt, minden tevékenységéről, még az otthoniakról is négy, esetleg hat képecskéből álló képregényszerű „használati utasítást”, vagy „csináld így” sorozatot rajzolt.

Előfordult, hogy előzetes bejelentés nélkül, váratlanul elutazott a tengerre, és onnan epedő, érzelemdús, rejtett erotikával teli leveleket írt, és sópáncsolt, hogy a természet csúnyán kibabrált vele, mert szárnyak nélkül hagyta. Azt beszélték, hogy egy pirinyó kristálydobozban egy mozogni alig bíró, szelídesztenye-színű kis lárvát rejteget, amelyet parfümökkel táplál, énekel neki és várja, hogy egy Natália vagy egy Katarina nevű pillangó váljék belőle. Azt állították, hogy beszélgettetett a lárvával, és évszaktól, napszaktól függően nevein szólította, meg hogy zeneszó mellett vetkőzött előtte, altatódalokat énekelt neki Közép-Európa összes nemzetének érthetetlen keverék-nyelvén.

– A testét úgy használja, mint egy kígyó – állította egy ember az 5-ös számú házból. Akkor kezdtek leskelődni utána.

Egy nyugdíjas ember a kerületi Helyi Közösségből, valamint az 5-ös számú házból való ember egy ilyen megfigyelés alkalmával feljegyezték altatódalainak, ráolvasóinak néhány szavát is, arra gondoltak, ez a nagy titok feltárásában segítségükre lehet. Egy kisvonalas füzet hátlapjára a „költészettől és parfümtől terhes levegőben” a következő szavakat és verssorokat jegyezték fel: „A szavak szépek voltak, dallamosak és bársonyosak, de éppenséggel nem mondtak semmit nekünk. Fejből megtanultuk őket: Introveanu, Angyalgomb, Uzlivanca, Polza, Hörgölés, Eszternyák. A ráolvasók még különösebbek voltak, a sámáni transzban kimondott szavakra emlékeztettek és a férfiakat mind gondolkodásra készítették.

*a patikus megfogta a velencei galambot
hurráfogjuk meg a tökét!
a néni megfogta a galambot
erre bekapcsoltuk az áramot
a néni elszállt”*

A környéken mind jobban elterjedtek az ő nagy titkával kapcsolatos történetek, amelyekhez varázsláshoz, alkímiához fűződő szóbeszéd is vegyült. Ezekről már nyilvánosan is beszéltek. Egy helyi lap szenzációt keltő írást hozott az ő nagy titkáról. Ez az írás még ha nem is tudta tényekkel indokolni feltevéseit, talányait, mégis gyanúra, furcsaséjtelmekre adott okot. Azt beszélték megint, hogy egy rövidített nyelvű söprűn lovagolt, egy kerék nélküli bicikliről is volt szó, meg egy kis piros buldózerről, ami a hasa táján rőfög. Ezek az állítások, amelyekkel ártani akartak neki, nevetségesek voltak számunkra. Azt is mondták, hogy körül van véve amulettekkel, talizmánokkal, és hogy a füvek, fák és felhők lelkében hisz, és hogy kuruzslással, varázslással fog-

lalkozik, megidézi a szellemeket és a démonokat, hogy a madarak röptéből jósol, az állatok belsősegeiből, a nedves homokból, meg a meztelen csigák nyomaiból...

Ahogy telt az idő, a gyanakvás egyre jobban befészkelte magát zsigereinkbe. Egyesek közülünk, azzal az ürüggyel, hogy irodalomtörténetből vizsgára készülődnek, napokig turkáltak könyvei között, és ott a kabbalával, a kaldeusi jóslatokkal foglalkozó könyvekre, valamint az egyiptomi Seth istenségről szóló feljegyzésekre bukkantak, továbbá egy teli doboz ólomlemezekre, amely a középkorban jóslásra, varázslásra szolgált. A hír hirtelen és gyorsan terjedt, akár a szegény. A titokról minél hamarabb fel kellett lebbenteni a fátylat.

– Meglehet, hogy közöttünk egy boszorkány, de lehet, hogy költő van – jelentette ki az 5-ös házban lakó ember. A vasúti ór azt állította, hogy amióta valami keserű füvekből készült teát ivott nála egy délután, azóta minden nap délben ebéd előtt egy közönséges hosszú, fekete hajsál jelenik meg a torkában, amelyet szinte lehetetlen a nyelvével, vagy az ujjával kihalászni.

–Teljesen elment az étvágyam, szinte semmit sem eszem, és napról napra fogyok – panaszkolta ez a szerencsétlen, akinek fekete karikák voltak a szeme alatt és reszketett a keze. Beesett arcával, gerincéhez tapadt hasával Dürer a középkori kereszties katonákról készített rajzain és karcain látható gazdátlan kutyájára hasonlított. Aggódtam barátnőm miatt. Egy délelőtt a szabadkai Városháza előtt, amikor a levegő tele volt virág- és zoomorfikus motívumokkal, és minden összeolvadt a zöld majolika szecessziós hangulatában, nyíltan megmondtam neki, hogy a nyilvánosság aggódik miatta, sok a találgatás, a téves megítélés, és hogy mindez tragikusan végződhet.

– A nyilvánosságnak jogában áll megtudni az igazat – mondtam neki izgatottan. (Mi tízen voltunk a nyilvánosság, így gondoltuk akkor.)

Furcsán nézett rám, mintha nem is őszinte választ, hanem bizalmatlanságot váltottam volna ki nála, a szeméből közben egy kislány szemérmertlensége lövellt felém.

– Nem adom a titkaimat és emlőimet a férfiaknak. Ha emlő kell nekik, növessenek maguknak, vagy készítsenek gyapjúból, vízből és zsírból. Az enyémet kis vörös szopsáimnak őrzöm, az én kis piros buldózereimnek.

Azt beszéltek, úgy elrestelltem magam, hogy belevörösödtem, dühösen legyintettem, és szó nélkül távoztam. Én már nem emlékszem rá.

Újvidéken az Ifjúsági Tribün épületének halljában egy alkalommal különös kör alakú képződmény kezdett növekedni. Ez a gyenge, kör alakú, lécből és madzagból álló konstrukció fokozatosan plakátokból és falragaszokból készült papírburkot kapott, és mindez a meghitt otthon távoli szigetére, madárfészekre, dobra, barlangra, vagy efféle hasonló allegóriára emlékeztetett, ahol az ember jól el tud rejtőzni a világ elől. Ott belül Ő volt, nőstény-háziaszszonyként raboskodott, aki a mindennapi élet hínárjában veszik el. Ebbe a dobba becipelte házi díszletének kellék-tárát: egy villanyrezsót, könyveket, tojást, kétszersültet, étolajat, nyugágyat, ruhákat, kvarclámpát, írógépet, rádiókészüléket... és azt a bizonyos rejtett dolgot. Legalábbis ezt gondoltuk.

A sajtó nagy pompával harangozta be a nagy performanszt, amelynek címe *A sikoltozó lyuk* volt. Az újságírók az értelmiségiek választékos kifejezéseivel írtak az ego le-

meztelenítéséről, az esemény esztétikai oldaláról, amelyet már-már mitikus dimenzióval ruháztak fel. A legszélesebb nyilvánosság szeme előtt született meg *A sikoltozó lyuk* mítosza. Egyesek közülünk már tudtak a sikoltozó lyukról, számunkra ez már nem volt titok... A titok az volt, amit benne rejtettek. Annak feltárása volt célunk, mert azzal megszűnnének találgatásaink és kínjaink, a sikoltozó lyuk pedig megszűnne képzeletünk csapdájává lenni. Türelmetlenül vártuk a titok feltárásának napját.

Az 5-ös számú házból való ember, a mágikus-misztikus környezetszennyeződés elleni aszkéta aktivistájaként csoportos látogatást szervezett az esemény megtekintésére. Elterjedt, hogy barátnőnk mimikriájának keretében valószínűleg vetkőzni is fog, ami – nagyon bízunk benne – elősegítené a nagy titok feltárását, amit a szoknyája alatt tartogattott.

– A titok a sikoltozó lyukba van rejtve – mondta sóvárgó szemekkel egy nyugdíjas a Helyi Közösségből. Ki tudja, mi járt ősz fejében?... Amikor megérkeztünk a Katolikus porta 5-ös számhoz az Ifjúsági Tribün épületében a nagy dob körül, mely kissé a berlini falhoz hasonlított, már elég nagyszámú, művészekből és más érdeklődőkből álló csoport gyűlt össze. A város összes voyeur-je és onanizálója itt volt, és mi elvegyültünk közöttük. Golyóstollal, gyufaszálakkal, zsebkésekkel, csupasz ujjakkal és parázsló cigarettavégekkel szemmagasságban lyukakat hasítottak, hogy leskelőhessenek, hogy kifigyelhessék mozgását, ahogyan alszik, olvas, főz. Ő nem látott semmit a kilyuggatott falragaszokon és a sóvárgó szemeken kívül, amelyek tágra meredten várták, hogy megpillanthassák az eddig soha nem látott csodát, a nagy sikoltozó lyukat és annak még nagyobb titkát. Ezt a minden titkok titkát vártuk mi is. És amikor elérkezett az a perc, hogy levetkőzzön, elkezdett vetkőzni, de ezt végtelenül lassú mozdulatokkal tette és vetette le a ruhadarabokat, míg végül egy nagy halom lett belőlük, de minél többet vetett le magáról, annál jobban fel volt öltözve. Végül egy magas nyakú fekete garbóban és fekete szűk nadrágban maradt és a vétközéstől kifáradva, kimerült gyászoló özvegyként roskadt a nyugágyra...

– Ennek a ribancnak hatvány kell – jegyezte meg egy sapka nélküli vasutas, aki a látottaktól csalódottan elindult a Színház büfé felé.

Egészen késő estig, az Ifjúsági Tribün villanyoltásáig nem jöttünk rá a sikoltozó lyuk titkára. Barátnőnk egész nap a dob belsejében tevékenykedett; leült, felállt, olvasgatott és dudorászott, kifestette magát, evett, ivott, vetkőzött és felöltözött, de mi semmivel sem tudtunk meg többet a titokról, mint amennyit azelőtt tudtunk. Ezen az éjszakán a Makkhetes borozóban egy érdeklődő egyénekből álló csoport verődött össze. Volt ott hangoskodás, cigarettafüst, káromkodás és otromba, titokzatosságtól és erotikától túlfűtött javaslat. Kiábrándultan és leverten vedeltük a spriccereket, a padlóra köpdöstünk, és megpróbáltuk elképzelni azt, amit nem sikerült meglátni. A sikoltozó lyuk titka felgerjesztett minden kemény szerszámmal bíró férfit közülünk, aki ezen az éjszakán keserű férfivereséggel szolgáltatott magának elégtételt, amelytől könnyen nyílik a bicska, lúdbőrzik a bőr, és elvakulttá tesz az elragadtatás. Kilencen ültünk az asztalnál (én voltam a hetedik), és sejtettem, hogy én tudom a titkot, de a többiek miatt hallgattam. Kint az éjszaka sötétjét az ősz árasztotta el, szórta a faleveleket, és kezdte megszűrni a muslincákkal teli és a törköly szagától bűzös levegőt.

A csillagok ragyogóbbá váltak, és Észak felől hűvös áramlat közeledett. A borozó asztalánál lassan egységes vélemény és egy fekete határozat körvonalai rajzolódtak ki: reggel a Helyi Közösség előtt máglyára vetik, és boszorkányként elégetik, és amikor majd a tűz eléri a lyukat, sikoly fog hallatszani – megszólal majd a lyuk, muszáj lesz sikoltania – így elárulja majd a titkot is.

Nem tudom már, a bor miatt, trágár köpdősésünk miatt, vagy a megsejtett titok miatt, kiiskoltam a Makkhetesből, és hajnal hasadtával, amikor a virradat Pannónia felett ébresztgetni kezdte az ég boltozatát, elkezdtem szaladni a Vajdaság fővárosának utcáin. Az almási templom felé rohantam, hogy a fenyegető veszélyre figyelmeztessem barátnőmet. Sürgősen el kellett rejtőznie, tűnnie, fel kellett szívdódnia. A tizenhét éves házszám előtt megtorpantam, nem kaptam levegőt, a légszomjtól vér csöpögött az orromból, a távolban hajókürt hallatszott, én meg ott álltam kihevíten. Bent a félhomályban ők ketten üldögéltek: Ő és Natália, vagy Katarina. Amikor az utóbbi meglátott, felsikoltott, és úgy riadtan, meztelenül belefúrta magát a kristálydobozocskába. A kristályvacokért nyúltam, amelyben a szelídgesztenye-színű élő lárvá tanyázott, de barátnőm kiragadta kezemből a dobozocskát, és gyorsan pizsamájába bújtatta. És míg a Natália, vagy a Katarina nevű lárvá mind csendesebb hangon szólígtatta, Ő egy kis piros bulldózzal húzott elő bugyijából és melléhez szorítva így szólt:

– Erre a napra vágytam, hogy előttem megszojtassam.

Akkor a zavart és a rőfögő játékszerre szegezett tekintetem láttán szinte dudorászva elmagyarázta, hogy vele együtt írja költeményeit, szoptatja és dédelgeti, és ez a sikoltozó lyukban rejtőző nagy titka.

Kisiettünk az utcára. A sarki trafikban vásárolt egy szép tarka képeslapot, amely Újvidéket ábrázolta, és amelyiken a Miletitynek emelt szobor dominált. A Duna felé siettünk. Szaladtam mellette, de még így is alig tudtam követni könnyű lépteit. A hidnál, egy csoport pionír, amely az idősebbek és a kisgyermekes anyák segítségével volt megbízva, megindult barátnőm felé, hogy segítsen neki, de ő megköszönte a kis alkalmatlankodók segítségét. Zavaromban és örömben, amiért én fedeztem fel elsőnek a sikoltozó lyuk titkát, majdnem beleröpültem a zavaros vízbe. Akkor megcsókolt, és karjaiban Natáliával, vagy Katarinával – aki folyton azt abajgatta, hogy már megint ellopták tőle a Marlboro cigarettáját –, bement a képeslapba, és megállván a Miletity-émlékmű előtt, onnan idekiáltotta nekem, hogy engedjem a képeslapot leereszkedni a Dunán.

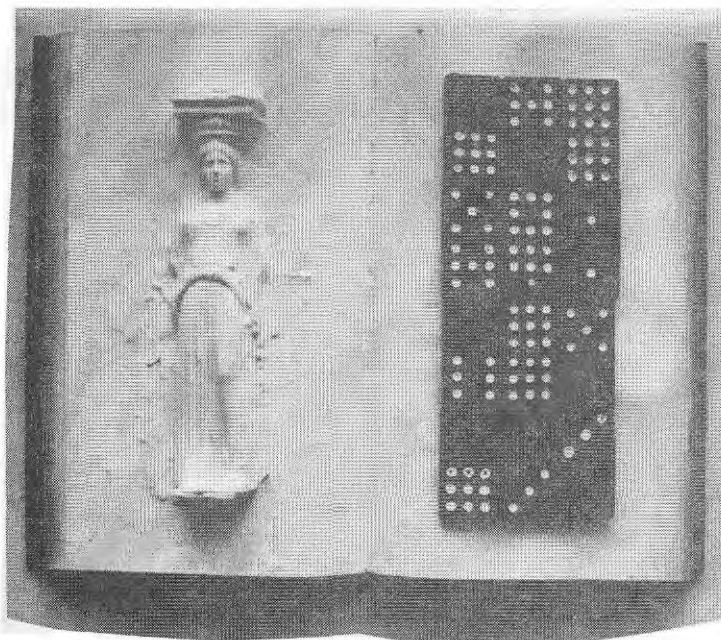
– Ez egy akció: Újvidék leeresztése a Dunán! – kiáltotta felém még egyszer a katedrális mellől, a Vajdasági Írók Közössége irányába haladva. Európa legnagyobb folyójának zavaros vize magával ragadta a képeslapot, és az elkeveredett a napsütötte Újvidék sétálóí között.

A többiek a vizet bámulták, hogyan úszik le Újvidék a Dunán. Úszott az egész város és a gyárak, a Sport és Üzletközpont, a TV torony és az egész Pétervárad, az erődítménnyel együtt – mindez összefolyt a ködben és a képeslapon, és úszott, távolodott, eltűnőben volt, elúszott arcának déli oldala felé.

Amikor teljesen egyedül maradtam a fákkal körülvett strand homokján, egyszercsak távoli röhögő rőfögés hallatszott. Felálltam, és a víz túlsó partján, a szerémségi oldalon egy piros bulldózer vájta a talajt.

Ő, te lyuk, sikoltsál még egyszer – gondoltam.

VÉRTELEN HELYREIGAZÍTÁS

A Cigányfűrő 1994/3-as számának
Endrődi Szabó Ernő
 „Látszik-e a Gellérthegyről az Ararát”
 című írásában, az ezer magyarból
 az az egy örmény helyesen tudta, hogy

Lázár Vilmos

aradi vértanú valóban
 örmény származású volt.

Folyóiratunkban azonban, tévesen,

Lázár György
 neve szerepel.

Föltételezésünk szerint

Lázár György,

egykori miniszterelnök

aradi vértanúságának

nincs történelmi esélye,

és nem csupán az időeltolódás miatt.

